

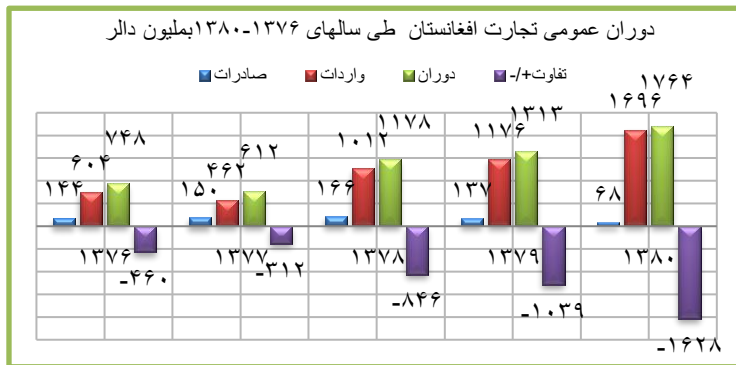

تاریخ: ۲۰۲۴/۰۳/۲۹

بخش: تجارت داخلی و خارجی

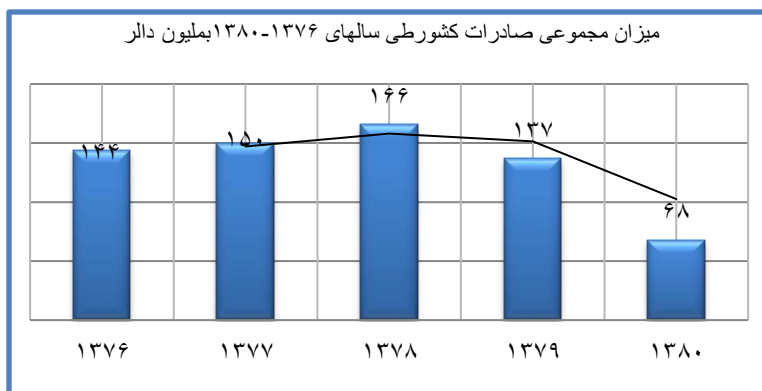
نویسنده: سیدعظیم حسینی

دوران تجارت خارجی افغانستان طی سالهای ۱۳۷۶-۱۳۸۰

هرگاه دوران تجارت در سال ۱۳۷۶ که بالغ بر ۷۴۸ میلیون دالر میگردد با دوران تجارت در سال ۱۳۷۵ که به مبلغ ۷۸۹ میلیون دالر قید گردیده مقایسه شود کاهش مجموعی ۵,۱۹٪ را میسراند. با آنکه بین سالهای ۱۳۷۶-۱۳۸۰ حالت جنگ و گریز و جنگهای جبهه نئی بین طالبان و مجاهدین دوام یافت، دوران

تجارت از لحاظ حجم، تناسب صادرات و واردات و ترکیب، بنابر شرایط سیاسی- نظامی و امنیتی مستولی در کشور، مهاجرت های اجباری و ترک پیشه ای دهقانی و مالدارانی در ولایات (که در سالهای قبلی نیز ریشه داشت)، تخریبات زیر بناهای تولیدی و خشکیدن سایر چشمه ها و منابع اکمالاتی و تامین اقلام صادراتی، دگرگونی های زیادی را متقبل شد، اما با آنهم دوران تجارت در آغاز این دوره از رشد نسبی برخوردار بود. چنانچه دوران تجارت در سال ۱۳۸۰ که بالغ بر یک میلیارد و هفتصد و شصت و چهار میلیون دالر گردیده است هرگاه با دوران تجارت در سال ۱۳۷۵ مقایسه شود افزایش ۲/۲۴ مرتبه را نشان میدهد. همچنان هرگاه شاخص دوران تجارت در سال ۱۳۸۰ با مجموع دوران سال ۱۳۷۶ که مبلغ ۷۴۸ میلیون دالر را احتوا مینمود مقایسه شود جهش ۲,۳ مرتبه را ارائه میدارد.

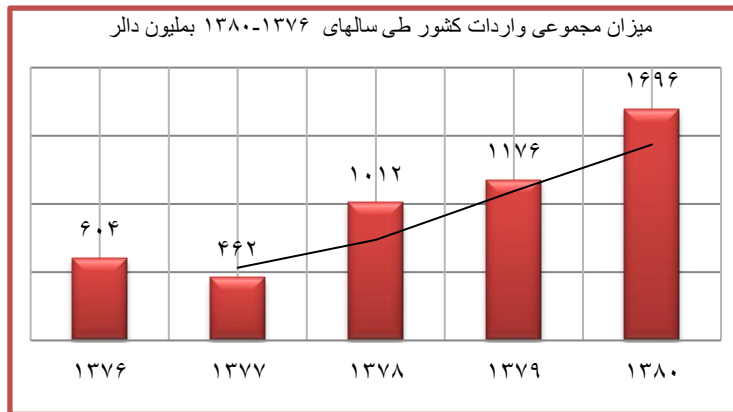

سهم کشور های اروپائی در مجموع دوران تجارت سال ۱۳۸۰، مبلغ ۱۴۲۱ میلیون دالر یا ۸۳,۷۸ فیصد، سهم کشور های آسیائی ۱۴۵ میلیون دالر یا ۸,۵۸ فیصد و سهم سایر کشور ها ۱۲۹,۶ میلیون دالر یا ۷,۶۴ فیصد قید گردیده است. سهم واردات در دوران تجارت سال ۱۳۸۰، ۹۶,۱ فیصد را احتوا میدارد در حالیکه

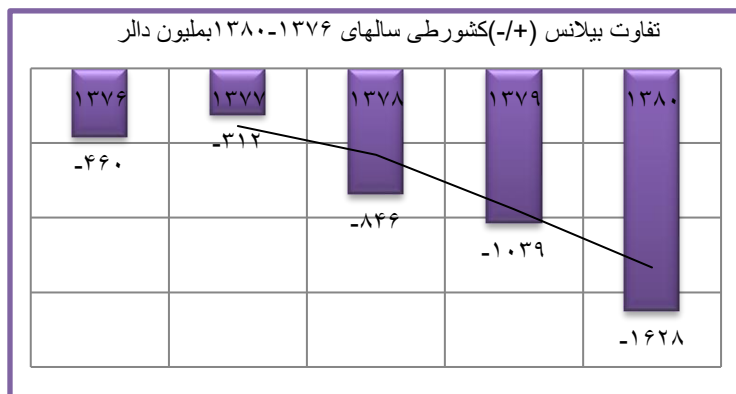
سهم صادرات درین سال ۳,۹ در صد بوده و بدین ترتیب واردات طی سال ۱۳۸۰ حدود ۲۴,۹۴ مرتبه از صادرات

همین سال پیشی گرفته است. بدبختانه چنین رشد سریع واردات برصادرات، از سال ۱۳۷۸ که سال دوم سلطه طالبان در افغانستان میباشد آغاز یافته است و بیانگر آغاز روند منفی در تجارت خارجی افغانستان است. میزان صادرات درین دوره صرف نظر از اینکه در مقایسه با سالهای گذشته ارقام چندان بزرگی نمیشد، از سال ۱۳۷۶ الی سال ۱۳۷۸ در حال ارتقاء بوده و از ۱۴۴ به ۱۶۶ میلیون دالر رسیده، اما بعد از آن سیر نزولی داشته و در سال ۱۳۸۰ به ۶۸

ملیون دالر سقوط نموده است که هرگاه با سال ۱۳۷۵ که رقم ۱۲۸ میلیون دالر را نشان میدهد، مقایسه شود کاهش حدود ۴۶,۸۷ فیصد را نشان میدهد درحالیکه این تفاوت در مقایسه با سال ۱۳۷۶ افت ۵۲,۷۸ در صد و یا بعبارۀ دیگر کاهش ۷۶ میلیون دالر را میرساند. چنین افت شدید و بی پیشینه حجم صادرات که ضربه مهلکی بر وضع

اقتصادی کشور وارد نمود، در جریان سالهای گذشته سابقه نداشت و کشورهای همسایه به شکل هدفمند ازین فرصت بدست آمده به نفع خویش بهره‌برداری نمودند. از جمله مبلغ ۶۸ میلیون دالر حجم صادرات در سال ۱۳۸۰ به کشورهای آسیائی ۵۱,۶ میلیون دالر یا ۷۵,۲۹ فیصد، و به کشورهای اروپائی ۱۶,۶ میلیون دالر یا ۲۴,۷ فیصد بوده است. برخلاف

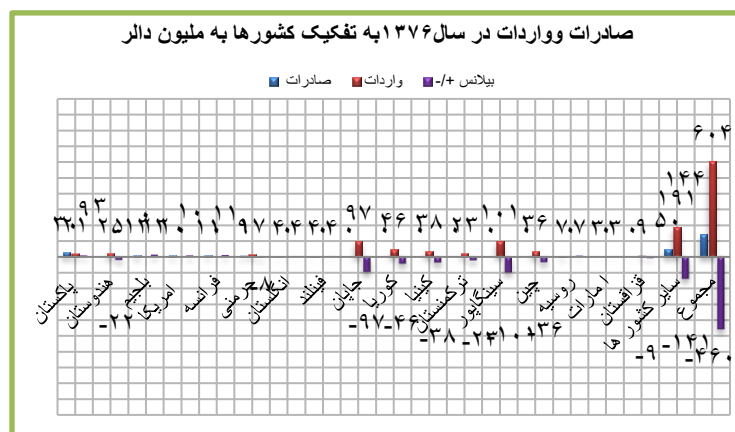
بازار واردات بسیار گرم بود و این شاخص طوریکه در گراف دیده میشود از ۶۰,۴ میلیون دالر در سال ۱۳۷۶ به ۱۶۹,۶ میلیون دالر در سال ۱۳۸۰ ارتقاء یافته که رشد ۲,۸ مرتبه را نشان میدهد. هرگاه واردات سال ۱۳۸۰ (آخرین سال دوره طالبان) که مبلغ ۱۶۹,۶ میلیون دالر را احتوا مینمود با واردات سال ۱۳۷۵ (آخرین سال دوره مجاهدین)

مقایسه نمائیم یک رشد ۲,۵۶ مرتبه را میرساند که در نتیجه شوربختانه بستر مساعدی در جهت مبدل شدن افغانستان به مارکیت مصرفی ممالک دیگر بالخاصه همسایگان فراهم گردیده است. بنابر عوامل یاد شده با تأسف بیلانس تجارت طی این دوره نمیتواند وضع بهتر داشته باشد، بنأ این شاخص متناسب با رشد دوامدار واردات و کاهش صادرات در مجموع منفی و در سالهای آخرین دوره این کاهش بیشتر شده است.

در آغاز دوره طالبان (۱۳۷۶) کسر بیلانس تجارت به ۴۶۰ میلیون دالر بالغ میگردید در حالیکه در ختم این دوره، رقم ۱۶۲۸ میلیون دالر را احتوا میدارد که در واقع برای اقتصاد و تجارت خارجی افغانستان، فصل بحران رامیگشاید. به اینترتیب کسر بیلانس تجارت در افغانستان در ظرف پنج سال دوره سلطه طالبان ۳,۵ مرتبه بالا رفت. کسر بیلانس شروع از سال ۱۳۷۸ افزایش مداوم داشته که مبین از دیاد تفاوت بین صادرات و واردات نیز است. افزایش در حجم عمومی دوران تجارت از مدرک بلند رفتن حجم واردات بوده چنانچه در همین سال میزان عمومی واردات از مرز میلیون دالر پا فراتر گذاشته وارد رقم ملیارد گردیده است.

سهم شرکای تجاری افغانستان در صادرات و واردات طی سالهای ۱۳۷۶-۱۳۸۰

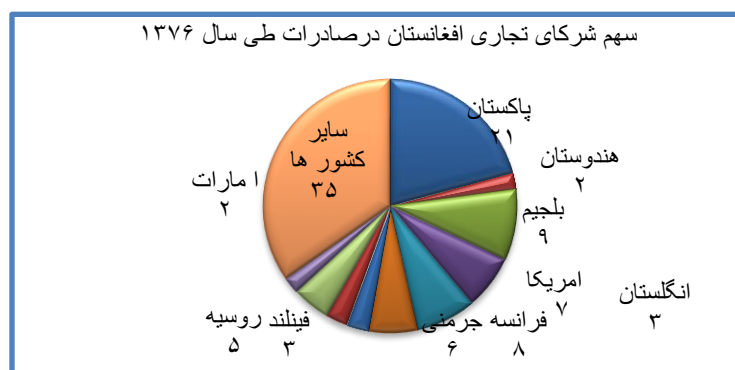
از جمله ۷۴۸ میلیون دالر دوران تجارت در سال ۱۳۷۶ سهم واردات ۶۰۴ میلیون دالر و سهم صادرات ۱۴۴ میلیون دالر قید

گردیده که برتری واردات را ۴,۱۹ مرتبه بر صادرات نشان میدهد. هرگاه سهم کشورها در صادرات و واردات مورد ارزیابی قرار داده شود، در بخش صادرات، پاکستان با داشتن سهم ۲۱ درصد جدول قرارداد و کشورهای بلجیم، فنلند و امارت متحده عربی بعد از مدتی دوباره شامل جدول همکاری های تجاری با افغانستان گردیده اند.

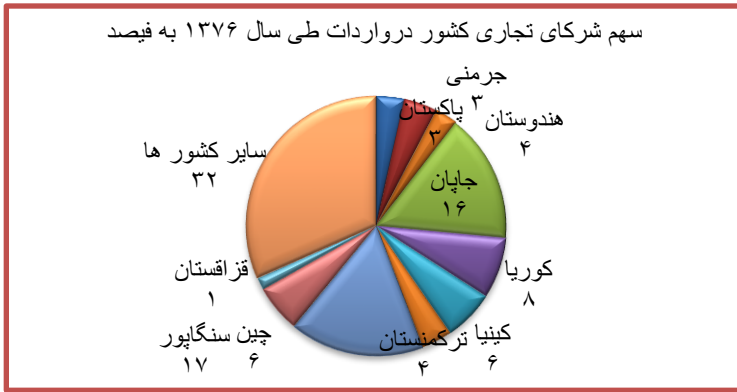
کشور های فرانسه، امریکا، جرمنی، روسیه در بخش صادرات سهم بهتری داشتند.

طی سال ۱۳۷۶ در حالیکه کشورهای سنگاپور و جاپان با داشتن ۱۷ و ۱۶ درصد سهم در صدر جدول واردات

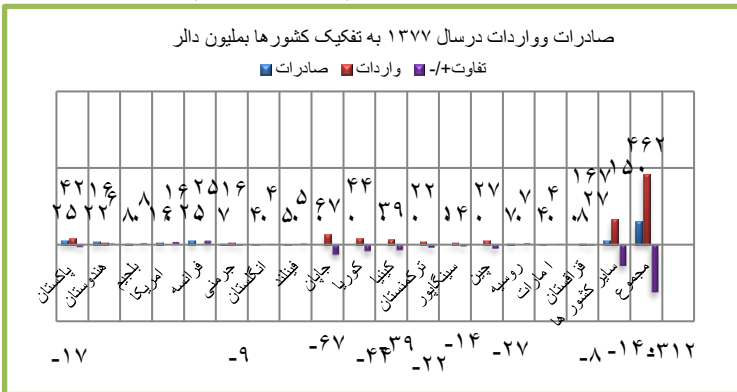
قرار دارند کشور کوریا ۸ فیصد سهم واردات را آن خود ساخته و در قدمه سوم قرار گرفته است که علاقه مندی کشور های شرق دور و اوقیانوسیه را به داشتن روابط تجاری با افغانستان نشان میدهد. در بخش واردات، کشور آفریقائی کنیا نیز در قطار کشور های شرکای تجاری افغانستان به همکاری خویش

ادامه داده و ۶ فیصد سهم را در جدول واردات از آن خود نموده است. کشور چین نیز ۶ درصد در واردات سهم دارد، بنأ موقعیت چهارم به هر دو کشور اخیر الذکر تعلق گرفته است. ترکمنستان ۴ درصد و جرمنی ۳ فیصد سهم را از آن خود کرده اند. دوران تجارت در سال ۱۳۷۷ بالغ بر ۱۲ میلیون دالر گردیده که از جمله واردات ۴۶۲ میلیون دالر و صادرات ۱۵۰ میلیون دالر را احتوا می کرد، واردات به تناسب سال پیشتر آن ۱۴۲ میلیون دالر کمتر صورت گرفته است که کمبود ۲۳,۵ فیصد

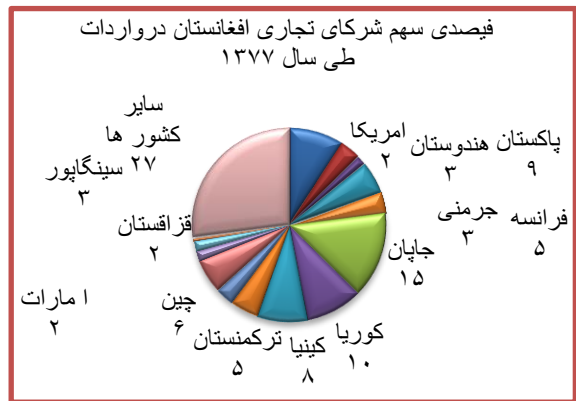
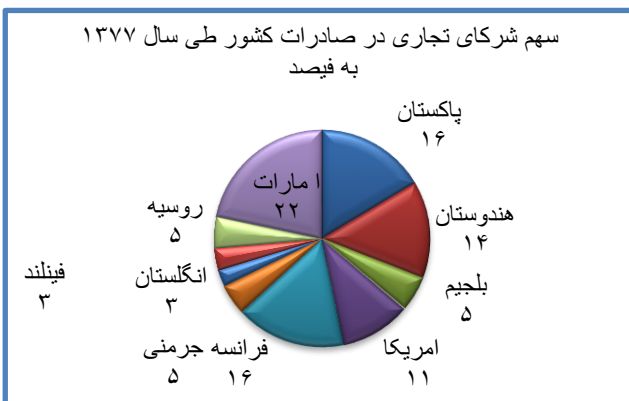
را نشان میدهد در حالیکه صادرات ۶ میلیون دالر بیشتر بوده است. در اثر تنزیل واردات و صعود نسبی صادرات تفاوت یا کسر بیلانس درین سال کمتر و بالغ بر ۳۱۲ میلیون دالر شده است. افزایش صادرات افغانستان در سال ۱۳۷۷ به تناسب ۱۳۷۶ از مدرک ازدیاد سهم شرکای تجاری مانند کشورهای امارات متحده

عربی، هندوستان، فرانسه و امریکا شکل گرفته است، به نحوی که امارات مقام اول را از رقبای خود ربوده و پاکستان و فرانسه با داشتن ۱۶ درصد در موقعیت دوم قرار دارند. هندوستان با ۱۴ درصد سهم در جایگاه سوم نشسته و امریکا در

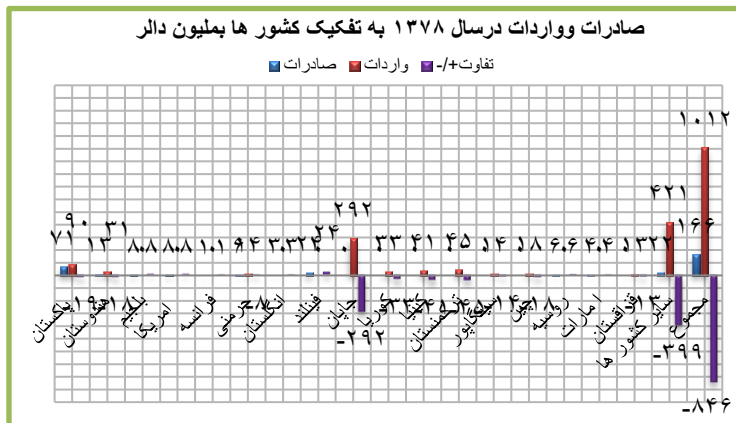

رده ای چهارم اخذ موقع نموده است. سهم روسیه، آلمان و بلجیم هر یک پنج درصد کل صادرات است که موقعیت پنجم را در جدول صادرات بخود اختصاص داده اند. سهم انگلستان و فنلاند هر یک سه درصد است. در بخش واردات تناسب سهم بین کشورهای شرکای تجاری افغانستان نیز در

حال تغییر دیده میشود، چنانچه ژاپن با ازدست دادن یک فیصد به تناسب سال ۱۳۷۶، ۱۵ درصد سهم در مجموع واردات را داشته و بازم در جایگاه اول قرار دارد. کشورهای کوریا، پاکستان، کینیا، مقامهای دوم، سوم و چهارم را از آن خود ساخته اند. سهم کشور سنگاپور در واردات سال ۱۳۷۷ با افت شدید مواجه گردیده و سهم کشور های ترکمنستان و قزاقستان یک فیصد بالا رفته است.

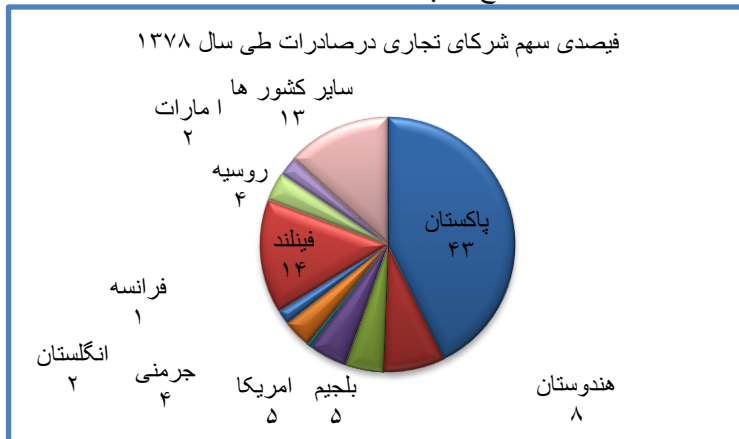

میزان مجموعی دوران تجارت در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۱۱۷۸ میلیون دالر گردیده که نسبت به سال گذشته آن (۶۱۲ میلیون دالر) افزایش ۹۲,۴۸ فیصد را نشان میدهد.

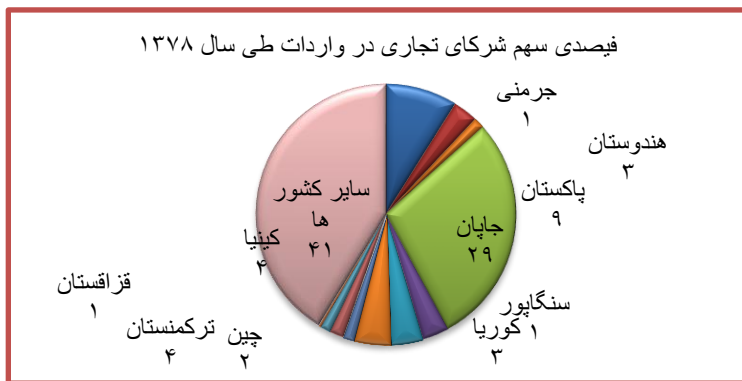
از جمله میزان واردات مبلغ ۱۰۱۲ میلیون دالر و صادرات مبلغ ۱۶۶ میلیون دالر را احتوا می‌کند، واردات سال ۱۳۷۸ (۱۰۱۲ میلیون دالر) به تناسب سال قبل آن (۴۶۲ میلیون دالر) افزایش بیشتر از ۲ مرتبه و صادرات ۱۱۰,۶۶ فیصد را نشان میدهد. رقم واردات ۶ مرتبه بیشتر از صادرات همین سال بوده است که تفاوت یا کسر مبلغ ۸۴۶ میلیون دالر را

نشان میدهد. در ترکیب شرکای تجاری افغانستان تغییرات جدی بوقوع نه پیوسته است. طوریکه گرافهای صادرات

و واردات این دوره نشان میدهد شروع از سال ۱۳۷۸ با افزایش واردات، تفاوت بین این دو شاخص رو به زیاد گذاشته و بطرف قطبهای مخالف در حرکت اند. این وضع نابسامان یا افزایش چندین برابر واردات بر صادرات کسر مزمین بیلائس تجارت را به دنبال داشته و سرنوشت تشویش آور تجارت خارجی آینده افغانستان

رقم خورده است. در سهم شرکای تجاری در صادرات سال ۱۳۷۸ تغییرات قابل توجهی بوقوع پیوسته به این معنی که

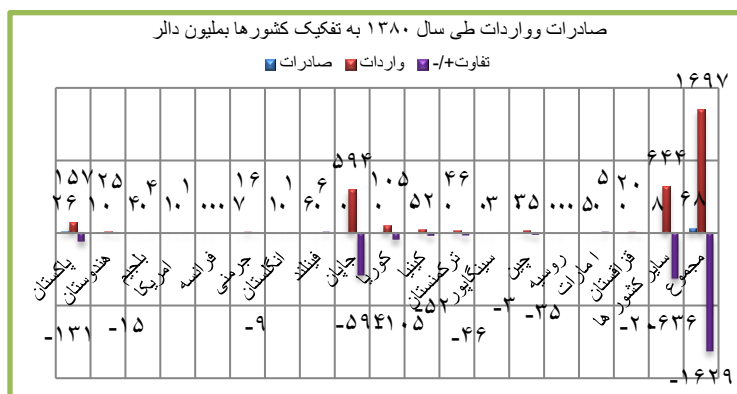
پاکستان با داشتن ۴۳ درصد سهم در صادرات خود رادرجایگاه نخست قرار داده است. کشور فینلاند ۱۴ درصد صادرات افغانستان را خریداری نموده و در مقام دوم رسیده و کشور هندوستان در ردیف سوم جا یافته است. همچنان در سهم شرکای تجاری در واردات سال ۱۳۷۸ تغییراتی

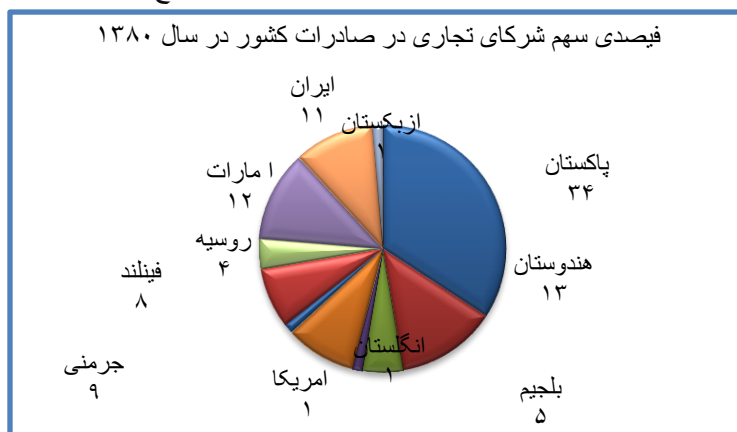
مانند سال پاراز قافله به دور مانده و صرف سه فیصد سهم در واردات داشته است.

دوران تجارت در سال ۱۳۸۰ که آخرین سال قدرت طالبان در افغانستان میباشد بالغ بر ۱۷۶۵ میلیون دالر گردیده که از

جمله میزان واردات طی سال ۱۳۸۰ پافراتر گذاشته و به مبلغ ۱۶۹۷ میلیون دالر رسیده در حالیکه با تأسف میزان صادرات در وضع بدتری قرار گرفته و مبلغ ۶۸ میلیون دالربه ثبت رسیده است. صادرات طی این سال ۳,۸۵ فیصد کل دوران تجارت و واردات ۹۶,۱۴ فیصد آنرا تشکیل میدهد و طوریکه بملاحظه میرسد وضع صادرات نهایت

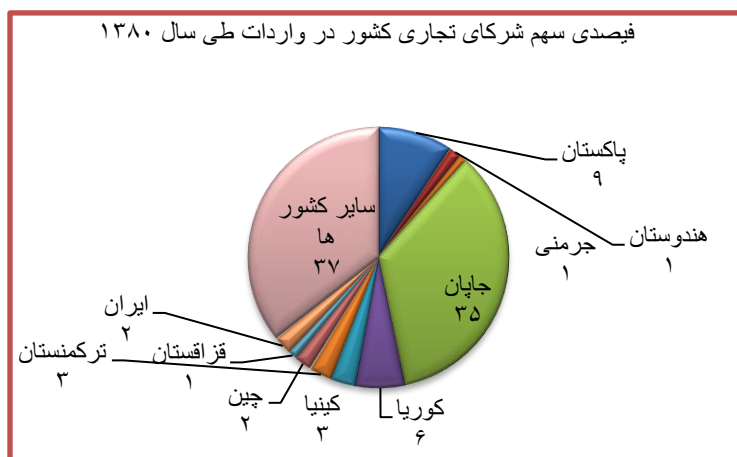

پریشان و تشویش آوراست. هرگاه واردات با صادرات مقایسه شود یک تفاوت حدود ۲۵ مرتبه را به نفع واردات نشان

میدهد. کسربیلانس به مبلغ ۱,۶۳ میلیارد دالر رسیده است که بدترین بیلانس تجارت در پنجمین دوره تاریخ تجارت افغانستان بشمار میرود. گرچه میزان عمومی صادرات در حداقل سقوط نموده اما رقابت بین شرکای تجاری ادامه یافته و در سال ۱۳۸۰ پاکستان با داشتن ۳۴ درصد سهم در جدول صادرات با وجود

کاهش حدود ۴ درصد مقایسه با سال گذشته هنوز هم مقام اول را دارد. کشور هندوستان ۱۳ درصد امتعه صادراتی را خریداری نموده و درین سال بر سکوی دوم پا گذاشته و امارات متحده عربی موقعیت سوم را درین رقابت بدست آورده

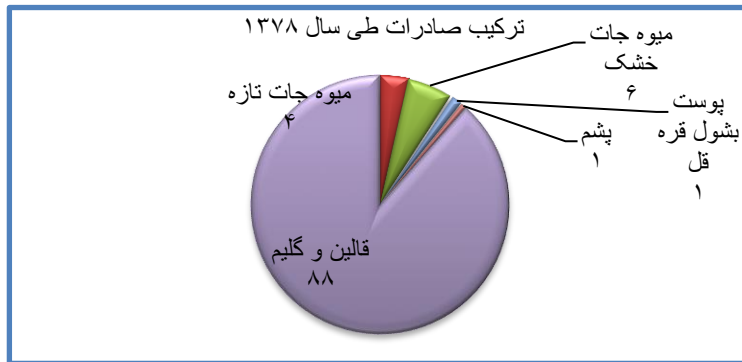
است. جالبتر اینکه ایران نیز با درصحنه رقابت گذاشته و شوق خریداری اموال تجاری افغانستان را بعد از مدت ها غیابت در صحنه رقابت ها تجاری در افغانستان نموده و ۱۱ درصد را از آن خود ساخته و در قدمه چهارم جا گرفته است. سهم کشور های جرمنی، فنلاند و بلجیم نیز طی همین سال پرننگتر به نظر میخورد. در بخش واردات جاپان باز هم با

داشتن ۳۵ فیصد سهم در واردات سال ۱۳۸۰ مقام اول را داشته و پاکستان با ۹ درصد سهم در درجه دوم قرار گرفته است. کشور کوریا ۶ درصد سهم را بدست آورده و در مقام سوم قرار گرفته است. سهم هندوستان نهایت کم رنگ است. کشورهای کنیا، ترکمنستان و قزاقستان موفق های سال قبلی را با کاهش سهم خویش در مجموع واردات از دست داده و این شاخص در سهم سایر کشورها افزایش پیدا نموده است که به ۳۷ فیصد میرسد. ترکیب صادرات سالهای ۱۳۷۸-۱۳۸۰ در حال تغییر دیده میشود چنانچه در سال ۱۳۷۸ صادرات قالیین و گلیم که از گروپ صنایع دستی میباشد جایگاه

مهمی را درین سال کسب نموده و ۸۸ در صد کل صادرات را تشکیل داده است.

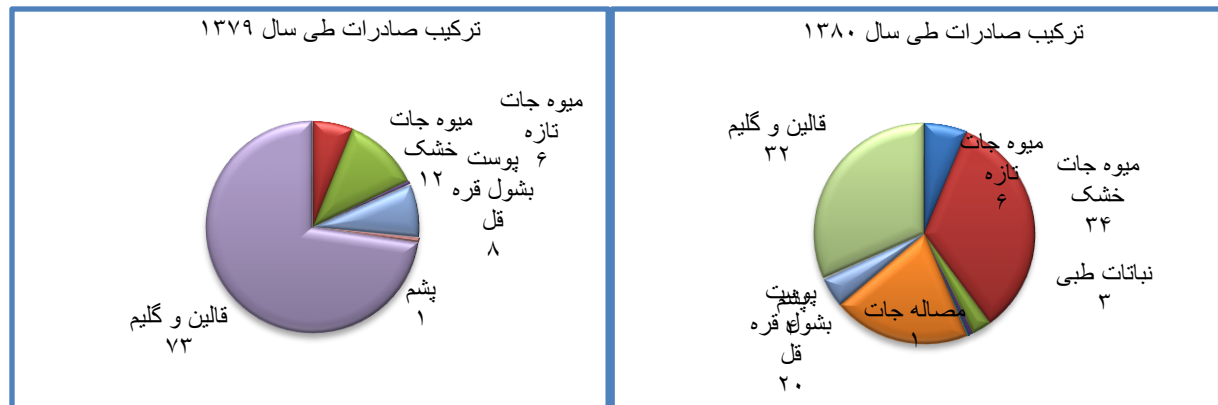
در قدمه دوم میوه جات خشک و تازه جا دارد که ۱۰ فیصد صادرات همین سال را احتوا نموده و پوست قره قل و پشم به اندازه یک یک فیصد در صادرات سهم داشته و به کاهش جدی مواجه گردیده است. در ترکیب صادرات

سال ۱۳۷۹ قالیین و گلیم با داشتن سهم ۷۳ فیصد، باز هم در درجه اول قرار گرفته و حاکی از آنست که تقاضا برای این کالاها در دو سال اخیر توسعه یافته است.

به تعقیب آن میوه جات تازه، پوست قره قل و بعداً میوه جات خشک جا دارد، این وضع بیانگر بهبود نسبی و افزایش امکانات تولید در داخل و تقویت سهم محصولات باغداری و حیوانی در صادرات میباشد. در سال ۱۳۸۰ منحصیث آخرین سال سلطه طالبان ترکیب صادرات با افزایش ناگهانی صادرات میوه جات خشک به تناسب سال گذشته تغییر یافته است.

میوه جات خشک ۳۴ فیصد مجموع صادرات را احتوا میکند و مقام اول را در جدول صادرات کسب نموده است. در سال ۱۳۷۹ قالیین و گلیم با داشتن ۷۳ سهم در صادرات در مقام نخست بود اما درین سال با سهم ۳۲ در صد در رده

دوم قرار گرفته است. سال ۱۳۸۰ برای صادرات پوست قره قل نهایت مناسب بود زیرا بعد از مدتی توانسته است مارکیت خوبی داشته باشد و با داشتن ۲۰ فیصد سهم، برنده مقام سوم کل صادرات کشور گردیده است.